

A Story of a Bulgarian about the Philosophy Education as a Module of the Cognitive Science in Germany

Petar Radoev Dimkov, BA, MSc, PhD Candidate
petardimkov@gmail.com / petardimkov@swu.bg

Faculty of Philosophy
Department of Philosophical and Political Sciences
South-West University “Neofit Rilski”
66, Ivan Mihaylov St., 2700 Blagoevgrad, Bulgaria

Abstract: This article proceeds from the assumption that academic knowledge could be enriched not only by personal investigations but through the view towards and the understanding of the work and achievements of other scholars in a particular field of knowledge. The paper put an accent on the personal experience in the meeting with other modes of investigation. From this point of view the personal experience of a Bulgarian student on the philosophy education as a module of the cognitive science is described and analysed.

Въведение

Една от известните древни мъдрости гласи, че знанието е сила. Знанието се обогатява, не само чрез собствени изследвания, постижения и опит, но и чрез поглед към и разбиране на работата и постиженията на останалите изследователи в дадена област на познанието. Германия, като страна от Европейския съюз, е известна със своето образование, което, към днешна дата, е напълно безплатно и е с изключително високо качество, като заема едно от първите места в Европа. Житейската мъдрост и личния опит от първо лице не се предават чрез стандартните научни статии и студии, но пък техните прозренията са от изключителна стойност, а херменевтичните им тълкувания са безкрайни. В настоящата статия се описва и дискутира от перспективата на студента моя личен опит по преподаването по философия в Германия като модул на когнитивната наука, която впоследствие се подлага на историко-философски анализ.

Преподаването по философия от перспективата на студента

След успешното ми дипломиране от Югозападния университет „Неофит Рилски“ (ЮЗУ) по приложна лингвистика (ОКС бакалавър) през 2013 година, завърших магистър по когнитивна наука (Master of science) през 2015 година в Института по когнитивна наука (Institut für Kognitionswissenschaft или накратко IKW) към Университет Оснабрюк (UOS) в Германия. Програмата по когнитивна наука е интердисциплинарен проект, който включва следните дисциплини: невробиопсихология (невронаука), изчислителна лингвистика, невроинформатика, изкуствен интелект, когнитивна психология и философия на духа и познанието. Програмата по когнитивна наука в Института по когнитивна наука е изключително толерантна към студентите магистри, тъй като в магистърската програма няма нито един задължителен курс, като всички курсове са изборителни. Нещо повече, съществува възможността да се посещават първите лекции или семинари от даден курс, за да се реши дали курсът ще бъде взет от студента или не. Тези две либерални позиции предоставят огромна свобода на студента. Магистрите могат да взимат бакалавърски курсове, които са задължителни за бакалаврите, а бакалаврите могат да взимат магистърски курсове, които са избираеми както за магистрите, така и за бакалаврите. Това дава възможност в програмата да бъдат приемани и студенти с бакалавър по друга специалност, а не само с бакалавър по когнитивна наука. Като магистри, е нужно всеки да избере по два от модулите за главни модули на своето следване. Единият от модулите, който аз лично си избрах, бе именно философия, а другият бе невронаука. Философията бе разделена на две части – философия на познанието (Philosophie der Kognition) и философия на духа (Philosophie des Geistes), които се изучават основно в бакалавърската програма по когнитивна наука. Те включват лекции и упражнения или семинари. Лекциите се осъществяват в достатъчно големи зали, посредством презентации и се водят от професор по философия, специализирал философия на познанието или философия на духа, респективно, със завиден опит в областта на когнитивната наука и други науки, напр. педагогика, математика. Упражненията включват всяка седмица като домашна работа писане на есе-резюме, като се водят само от докторанти по когнитивна наука.

Философско въведение

В специалността когнитивна наука е застъпена тенденцията почти винаги да се включва философско въведение към всеки един от модулите на специалността: лингвистика, невроинформатика, невробиопсихология (невронаука), изкуствен интелект и когнитивна психология. Например, лекциите по невробиопсихология започват с препратка към Рене Декарт, а лекциите по когнитивна психология засягат методите в науката (философия на науката). Обратно, семинарите по философия пък включват препратки към различни клонове от науката. Понякога се посвещава цял един час от семинара на философското въведение, най-вече когато то е от областта на философията на науката. Такива общофилософски въведения към частнонаучни проблеми помагат на студента да се ориентира в обстановката, като му предоставят възможност да обхване цялостно и да разбере из основи третираната тематика, да се придвижи от общото към частното, от абстрактното към конкретното, а след това да се върне обратно, но на едно по-високо ниво (диалектическа спирала). Това е именно цикълът на кондиционирането или обучението, където *repetitio est mater studiorum*.

Методология на преподаването I: Презентиране и дискусия

Курсовете по специалността когнитивна наука се делят на два вида: лекции и семинари. В магистърската програма по когнитивна наука няма лекции по философия, а само семинари, които се водят или от професори по философия, или от докторанти по когнитивна наука. Семинарите включват първична литература, рядко вторични източници, а още по-рядко статии от други клонове на познанието, напр. от психологията. Външно семинарите, водени от докторанти и тези, водени от професори, не се различават. Набляга се на най-скорошните публикации в дадената област, рядко се включват по-стари източници, за разлика от лекциите в бакалавърската програма. Общо за един семестър има четиринадесет семинарни посещения. Всеки семинар включва презентация на специално подбран и предварително предоставен материал, който се презентира от един до трима човека. Материалът е съставен или от научни статии в областта на философията или друга област на познанието, или от цели глави от книги в областта на философията. Презентацията обхваща половината от времето, а останалото е посветено на дискусия, в която се включват както преподавателят, така и останалите студенти. Преподавателят се

включва само в случаите, когато изрично е нужно пояснение, като повечето от времето се предоставя за въпроси и дискусия от страна на студентите. Дискусията е успешен начин за поясняване и обясняване, за споделяне на информация и опит, за поставяне и разкриване на въпроси.

Методология на преподаването II: Реферати и есета

Както бе споменато, бакалаврите, освен лекциите, посещават семинарни упражнения, където пишат есета върху всяка от темите от лекциите (общо четиринадесет есета за един семестър). Есетата, съгласно регламента, трябва да включват минимално количество оригинални мисли и идеи, като по-скоро всъщност биха били най-добре оприличени на кратко резюме. Магистрите, от друга страна, не пишат есета, а реферати или т. нар. *term papers*. Те са по избрана от самия студент тема в областта на цялостната тематика на семинара. Изрично се подчертава, че рефератите трябва да представляват оригинална идея, развита в проект от около дванадесет страници, включващ: въведение, преглед на литературата, методология, поставяне на работна хипотеза, проучване, доказване или отхвърляне на хипотезата (дискусия) и заключение. Курсовете от магистърската програма могат да бъдат посещавани и от студенти бакалаври, като изискванията към тях са по-леки, напр. рефератът за тях трябва да е около осем страници, а презентацията обхваща по-малко материал.

Изпитна сесия

Изпити по философия в рамките на специалността когнитивна наука има само за бакалаврите. Студентите бакалаври се явяват на изпит по двете философски разделения (философия на духа и философия на познанието). Те са длъжни също и да усъвършенстват писането си в есетата по философия до такава степен, че да получат задоволителна или отлична оценка. Това често се постига трудно и с доста усилия. Крайната оценка се формира от средноаритметичната стойност на оценката от изпита и средната оценка от есетата. Магистрите, от друга страна, нямат изпити по философия. Както бе вече

споменато, магистрите правят единствено презентации и пишат *term papers*. Това отпадане на изпитите е свързано и с намаляване на нивото на стрес, който към началото на изпитната сесия се покачва. За сравнение, там, където има изпити, част от тях се правят в последния час от семестъра, преди началото на самата изпитна сесия, като така се разпределя товарът пред и по време на сесията. При успешно представяне на двата елемента от курса се поставя крайната средноаритметична оценка.

Клуб на философа

Към философския отдел към специалност когнитивна наука е включен т. нар. клуб на философа, в които членуват студенти, докторанти и професори по философия. Идеята на клуба е да се обсъждат незавършени статии, дипломни работи, дисертации, презентации, проекти, нуждаещи се от допълнителна обработка и др. Това дава възможност на презентираният своята работа да получи обратна връзка, която включва критика и предложения за подобрене на разработката. Клубът на философа е предназначен най-вече за докторантски разработки, но и за хора, пишещи своите дипломни работи в областта на философията, както и за проекти с философско участие. Философският отдел участва и в проекти от другите отдели на института, като така на практика се извършва взаимопроникването на науката и философията.

Философски експерименти

Образът на философа, залегнал в общественото съзнание, е този на „кабинетния учен“. Философите четат и пишат статии и книги. В последно време, обаче, се наблюдава една интересна тенденция, а именно да се прилагат статистически методики и да се провеждат гениинни „философски експерименти“. Формално един такъв експеримент изглежда така: прилага се въпросник, третиращ философска тематика, като данните се математизират и впоследствие се обработват статистически, а изказаната предварително хипотеза се интерпретира в светлината на така обработените данни. Философските експерименти понякога се дават само на философи или на хора с поне някаква основна философска култура и подготовка.

Интердисциплинарността в познанието

Самата специалност когнитивна наука е по дефиниция интердисциплинарен проект и във всички модули на специалността, вкл. и във философията, се застъпва интердисциплинарния ѝ характер. Така, например, в областта на философията на духа могат да се обсъждат психичните разстройства (душевните болести), проблемът за свободната воля, проблемът за съзнанието, както и наративната концепция за Аза. В областта на философията на познанието се обсъждат въпроси от изкуствения интелект, невроинформатиката, философията на науката и когнитивната психология. Нещо повече, такива философски курсове се водят най-вече от докторанти по когнитивна наука. От друга страна, студентите по когнитивна наука могат да посещават лекции и семинари от други специалности в университета, като психология, информатика и философия.

Блок-курсове

Освен редовните курсове, се предлагат и т. нар. блок-курсове. Като материал, те обхващат същия обем, както и редовните курсове, но се провеждат за три или четири цялостни дни. Това дава възможност за преподаване от гост-преподаватели, както и за преподаване в случаите, когато студентите са повече от местата, налични в курса. Така курсът се прави два пъти, но с различни студенти, като по този начин е възможно да възникват и различни дискусии и въпроси. Блок-курсовете са тъждествени на редовните курсове.

Философски конференции

Всички студенти, вкл. и докторантите, се стимулират да посещават конференции както по философия, така и по другите модули от специалността когнитивна наука. Много често още студентите бакалаври изграждат навика да посещават конференции, вкл. и философски такива. През 2015 година се проведе деветата философска конференция на GAP („Gesellschaft für Analytische Philosophie“ или „Общество за аналитична философия“) с тема „Philosophie zwischen Lehrstuhl und Labor“ („Философията между креслото и

лабораторията“), която се състоя в Университет Оснабрюк и която със заглавието си подчертава взаимопроникването на науката и философията, както и възникването на т. нар. философска лаборатория и философски експерименти. За сравнение с българските конференции, по време на GAP 9 се провеждаха по над десет презентации симултанно, а конференцията бе цели четири дни, като обхващаше всички раздели на философията.

Дипломна работа по философия в областта на когнитивната наука

Както при всички магистърски програми по света, в магистъра по когнитивна наука в Института по когнитивна наука към Университет Оснабрюк следването завършва с изготвянето и написването на дипломна работа в област от когнитивната наука по избор, напр. невронаука, когнитивна психология или философия. Главната идея на дипломната работа по когнитивна наука е да се представи, доколкото е възможно, интердисциплинарния характер на когнитивната наука. Аз лично си избрах дипломната ми работа да е в областта на философията към когнитивната наука. Темата на моята дипломна работа бе следната: „Философско изследване на първичния и вторичния мисловни процеси според Фройд: Паралели между острата шизофренна психоза, психеделичното състояние и мистичното преживяване“. Дипломната работа се ръководи от двама научни ръководители. Задължително единият член е професор, а другият може да бъде докторант, приватдоцент или отново професор. В действителност само професорът е ръководител, а другият член участва само при оценяването. Оценяването се съставя от средноаритметичната оценка от двамата ръководители. В моя частен случай, поради силно застъпения интердисциплинарен характер на проекта, се наложи да ми бъде назначен и трети ръководител от областта невронаука с познания по психология, психоанализа, невронаука и философия. За сравнение, в България магистърските дипломни работи се ръководят само от един научен ръководител, който може да е доктор, доцент или професор, докато докторантските дисертации могат да имат и повече от един научен ръководител. Колкото до възможността за назначаване на трети ръководител и то от друг клон на познанието, доколкото ми е известно, в България за момента това е напълно невъзможно.

Заклучение

В настоящата статия бе представен моят личен опит по преподаването по философия в Германия като модул на интердисциплинарния проект когнитивна наука от гледна точка на студента. Бяха дискутирани всички най-важни и най-основни характеристики на този вид преподаване. Едновременно с излагането на разказа и моя опит бе извършван и историко-философски анализ. Дискутирането и разбирането на опита на другия е неделима част от прогреса. Считаю, че така представените характеристики на преподаването по философия в Германия като модул на когнитивната наука биха били стимулиращи, инспириращи и биха дали нови идеи и насоки на преподаването по философия в България.